

Lieta C-58/22

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2022. gada 28. janvāris

Iesniedzējtiesa:

Curtea de Apel Craiova (Rumānija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2022. gada 13. janvāris

Apelācijas sūdzības iesniedzēja – apsūdzētā:

NR

Otra iesaistītā puse:

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova

Pamatlietas priekšmets

Apelācijas sūdzības, ko iesniegušas NR (turpmāk tekstā – “apsūdzētā”) un *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* (Oltes apgabaltiesai piesaistītā prokuratūra, Rumānija) par *Tribunalul Olt* (Oltes apgabaltiesa, Rumānija) 2018. gada 19. novembra spriedumu krimināllietā, ar kuru apsūdzētajai tika piespriests brīvības atņemšanas sods uz 1 gadu un 4 mēnešiem par kukuļņemšanu.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Saskaņā ar LESD 267. pantu tiek lūgts interpretēt *ne bis in idem* principu, kā arī Komisijas Lēmumu 2006/928

Prejudiciālais jautājums

Vai *ne bis in idem* princips, kas ir garantēts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pantā, kopsakarā ar Rumānijas pienākumiem novērst SPM (Eiropas Komisijas Lēmums 2006/928) norādītos trūkumus, ir jāinterpretē tādējādi, ka

lēmums izbeigt izskatīšanu, ko izdevusi prokuratūra pēc būtisku pierādījumu iegūšanas attiecīgajā lietā, liedz veikt jebkuru citu kriminālvajāšanu par to pašu nodarījumu, lai gan tas citādi kvalificēts juridiski, pret vienu un to pašu personu, jo lēmums ir galīgs, izņemot gadījumus, kad tiek konstatēts, ka izskatīšanas izbeigšanas pamatā esošais apstāklis nepastāv vai arī ja ir atklājušies jauni fakti vai apstākļi, no kuriem izriet, ka izskatīšanas izbeigšanas pamatā esošais apstāklis vairs nepastāv?

Atbilstošās Savienības tiesību normas un Tiesas judikatūra

Līgums par Eiropas Savienību, 2. pants;

Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 50. pants;

Komisijas Lēmums 2006/928/EK (2006. gada 13. decembris), ar ko izveido mehānismu, lai nodrošinātu sadarbību un pārliecinātos par Rumānijā sasniegto, novēršot noteiktus trūkumus tādās jomās kā tiesu sistēmas reforma un cīņa pret korupciju;

Konvencija, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu (1985. gada 14. jūnijs) starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, 54. pants;

Spriedumi, 2014. gada 5. jūnijs, M (C-398/12), EU:C:2014:1057; 2021. gada 18. maijs, *Associazione “Forumul Judecătorilor din România”*, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 un C-397/19, EU:C:2021:393; 2008. gada 22. decembris, *Turánský*, C-491/07, EU:C:2008:768; 2006. gada 28. septembris, *van Straaten*, C-150/05, EU:C:2006:614; 2008. gada 11. decembris, *Bourquain*, C-297/07, EU:C:2008:708; 2005. gada 10. marts, *Miraglia*, C-469/03, EU:C:2005:156; 2016. gada 29. jūnijs, *Kossowski*, C-486/14, EU:C:2016:483.

Starptautisko tiesību normas un judikatūra

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk tekstā – “ECPAK”), 6. pants;

ECPAK Protokols Nr. 7, 4. pants;

Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – “ECT”) spriedumi, 2018. gada 8. jūlijs, *Mihalache* pret Rumāniju; 2001. gada 29. maijs, *Franz Fischer* pret Austriju, un 2009. gada 10. februāris, *Sergey Zolotukhin* pret Krieviju.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Legea nr. 135 din 1 iulie 2010 privind Codul de procedură penală (2010. gada 1. jūlija Likums Nr. 135 par Kriminālprocesa kodeksu, turpmāk tekstā – “Kriminālprocesa kodekss”)

6. pants – *Ne bis in idem*

“Nevienu nedrīkst tiesāt vai sodīt par nodarījumu, par kuru viņš jau ticis notiesāts ar galīgu spriedumu krimināllietā, kaut arī šis nodarījums juridiski kvalificēts citādi.”

335. pants – Rīcība izmeklēšanas atsākšanas gadījumā

“(1) Ja kaut kad vēlāk tiek konstatēts, ka lietas izskatīšanas izbeigšanas pamatā esošais apstāklis nepastāv, augstāka ranga prokurors par to, kurš izdeva lēmumu, atceļ dekrētu un liek atsākt izmeklēšanu. [...]”

(2) Ja ir atklājušies jauni fakti vai apstākļi, no kuriem izriet, ka lietas izskatīšanas izbeigšanas pamatā esošais apstāklis vairs nepastāv, prokurors atsauc dekrētu un liek atsākt izmeklēšanu.”

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2014. gada 12. februārī kādas kooperatīvās sabiedrības kopsapulce nolēma atcelt apsūdzēto no minētās sabiedrības priekšsēdētājas amata. Minētais lēmums tika apstrīdēts tiesā un atcelts; apsūdzētā tika atjaunota amatā. Minētajā strīdā apsūdzēto pārstāvēja advokāts, kuram viņa apņēmas samaksāt “honorāru” 4400 EUR apmērā.
- 2 2015. gada 30. aprīlī apsūdzētā esot pieprasījusi minēto summu no pieciem šīs sabiedrības darbiniekiem; apmaiņā par to viņa būtu atturējusies izdot lēmumus par šo personu darba līgumu izbeigšanu. Tā kā viņas ekonomiskās prasības neesot tikušas apmierinātas, apsūdzētā esot izdevusi un parakstījusi minētos lēmumus. Tāpēc minētās personas (turpmāk tekstā – “sūdzības iesniedzējas”) iesniedza divas vienāda satura sūdzības.
- 3 Pēc pirmās sūdzības, kas kompetentajās policijas struktūrās tika reģistrēta 2015. gada 8. jūnijā, tika uzsākts pirmais kriminālprocess *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt*. Ar atbilstošu 2017. gada 31. janvāra dekrētu tika noteikts nosūtīt apsūdzēto tiesāšanai *Tribunalul Olt* par kukuļņemšanu. Šī lieta ir izskatīšanā apelācijas instancē iesniedzējtiesā (turpmāk tekstā – par tiesvedību kopumā: “process par kukuļņemšanu”).
- 4 Otrā sūdzība tika reģistrēta 2015. gada 26. jūnijā *Direcția Națională Anticorupție* (Valsts Korupcijas apkarošanas direkcija). Uzskatot, ka no minētās sūdzības izriet norādes par izspiešanu, *Direcția Națională Anticorupție* nodeva apsūdzēto šajā

jomā kompetentajai *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina* (Slatinas tiesai piesaistītā prokuratūra, Rumānija), kas uzsāka otru kriminālprocesu (turpmāk tekstā – “process par izspiešanu”).

Process par izspiešanu

- 5 2016. gada 14. martā *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina* lietā norīkotais prokurors lika uzsākt kriminālprocesu *in rem* par izspiešanu. Kompetentās policijas struktūras uzklauzīja apsūdzēto un sūdzības iesniedzējas. Turklāt lietas materiālos izmeklēšanas stadijā bija iesniegti dokumenti, kā arī CD ar slepeni veiktu sarunu ierakstu, ko sūdzības iesniedzējas esot veikušas 2015. gada 30. aprīlī.
- 6 Pamatojoties uz minētajiem pierādījumiem, policijas struktūras uzskatīja, ka apsūdzētā nav prasījusi nekādas naudas summas no sūdzības iesniedzējam un ka viņa nav centusies gūt materiālu labumu ne sev, ne citiem, jo summa 4400 EUR bija paredzēta nodošanai advokātam, ar kuru apsūdzētā bija noslēgusi juridiskās palīdzības līgumu, nevis paturēšanai savā rīcībā. Tāpēc tika sagatavots lūgums izbeigt lietas izskatīšanu. Pamatojoties uz minēto lūgumu, lietā norīkotais prokurors 2016. gada 27. septembrī izdeva rīkojumu par lietas izskatīšanas izbeigšanu.
- 7 2016. gada 21. oktobrī *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina* galvenais prokurors, pārbaudot lēmuma izbeigt izskatīšanu tiesiskumu un pamatotību, atcēla 2016. gada 27. septembra rīkojumu un lika atsākt konkrēto kriminālprocesu, it īpaši uzsverot, ka par to pašu faktisko situāciju notika process par kukuļņemšanu *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt*, kurā izmeklēšana bija jau tālākā stadijā. Pareizas tiesvedības interesēs kompetence skatīt lietu par izspiešanu būtu bijusi jānoraida par labu procesam par kukuļņemšanu. Lieta tika nodota *Judecătoria Slatina* (Slatinas pirmās instances tiesa, Rumānija), lai apstiprinātu kriminālprocesa atsākšanu.
- 8 2016. gada 21. novembrī minētā tiesa minēto prasību noraidīja, uzskatot, ka nepastāv likuma priekšnoteikumi kriminālprocesa atsākšanai. Apstākļi, ka pret vienu un to pašu personu tiek veikta izmeklēšana kādā citā lietā, ko skata cita tiesu iestāde, un ka šī izmeklēšana ir jau tālākā stadijā, neliek secināt, ka lēmums izbeigt izskatīšanu ir jāatceļ, jo, skatot rīkojumu par atcelšanu, likums liekot pārliecināties, ka nepastāv lēmuma izbeigt izskatīšanu pamatā esošais apstākļi vai tomēr ir atklājušies jauni fakti vai apstākļi, kas vairs neattaisno lēmumu izbeigt izskatīšanu; konkrētajā lietā tas neesot konstatēts. Tāpēc 2016. gada 27. septembra rīkojums par lietas izskatīšanas izbeigšanu kļuva galīgs.

Process par kukuļņemšanu

- 9 Pēc 2015. gada 8. jūnija sūdzības *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* uzsāka kriminālprocesu pret apsūdzēto par to pašu nodarījumu, gan juridiski to kvalificējot citādi, proti, kā kukuļņemšanu. Nosūtīta tiesāšanai *Tribunalul Olt* ar atbilstošu 2017. gada 31. janvāra dekrētu, apsūdzētā apgalvoja, ka šajā tiesā

sāktais process par kukuļņemšanu ir prettiesisks, jo pret viņu jau bija notikusi izmeklēšana par tiem pašiem faktiem procesā par izspiešanu un jau bija pasludināts galīgs lēmums izbeigt izskatīšanu. Minētajos apstākļos apsūdzētā norādīja uz *ne bis in idem* principu.

- 10 *Tribunalul Olt* noraidīja šo aizstāvību, apgalvojot, ka nav izpildīti nosacījumi minētā principa piemērošanai. *Tribunalul Olt* konstatēja, ka: a) tajā notiekošo procesu nevar uzskatīt par jaunu kriminālprocesu salīdzinājumā ar procesu par izspiešanu, ievērojot datumus, kuros bija iesniegtas abas kriminālsūdzības; b) procesā par izspiešanu veiktā izmeklēšana bija beigusies ar lēmumu izbeigt izskatīšanu *in rem* dienā, kad procesā par kukuļņemšanu jau bija uzsākts kriminālprocess pret apsūdzēto un attiecībā uz viņu jau bija noteikti personīgi izpildes nodrošināšanas pasākumi; c) procesā par izspiešanu nebija veikta rūpīga pirmstiesas izmeklēšana, jo, pirmkārt, nebija iegūti pietiekami pierādījumi, un, otrkārt, to bija veicis policijas darbinieks, savukārt izmeklēšanā kriminālprocesā par kukuļņemšanu to bija veicis lietā norīkotais prokurors.
- 11 Ar *Tribunalul Olt* 2018. gada 19. novembra spriedumu krimināllietā apsūdzētajai citu starpā tika noteikts brīvības atņemšanas sods uz 1 gadu un 4 mēnešiem par kukuļņemšanu. Apelācijas sūdzības par šo spriedumu iesniedza apsūdzētā un *Parquetul de pe lângă Tribunalul Olt*. Ar 2020. gada 20. oktobra spriedumu *Curtea de Apel Craiova* (Kraiovas apelācijas tiesa, Rumānija) apmierināja apsūdzētās apelācijas sūdzību, atcēla pārsūdzēto spriedumu un lika izbeigt pret apsūdzēto uzsākto kriminālprocesu.
- 12 Minētā nolēmuma pamatojumā apelācijas tiesa būtībā konstatēja, ka sūdzības iesniedzēju iesniegtās sūdzības abos procesos bija ar vienādu saturu un ka, lai gan tās bija iesniegtas dažādos datumos, process, kurā bija gūti pirmie pierādījumi, bija process par izspiešanu, kas noslēdzās ar lēmumu izbeigt izskatīšanu. Turklāt abos procesos iegūtie pierādījumi ir vieni un tie paši, proti, sūdzības iesniedzēju paziņojumi, apsūdzētās paziņojums, audioieraksts un dažādi dokumenti. Dienā, kad tika pasludināts galīgais nolēmums procesā par izspiešanu, lietā norīkotais prokurors un vēlāk tiesnesis, pārbaudot *Parquetul de pe lângă Judecătoria Slatina* galvenā prokurora pieņemto atcelšanas lēmumu, izskatīja arī apsūdzības aktus procesā par kukuļņemšanu, ņemot vērā, ka tieši šā procesa esamība bija lēmuma izbeigt izskatīšanu atcelšanas pamatā.
- 13 Veikusi analīzi, apelācijas tiesa secināja, ka abos procesos veiktā kriminālizmeklēšana ir bijusi rūpīga un ka lēmums izbeigt izskatīšanu, ar kuru noslēdzās process par izspiešanu, ir jāuzskata par galīgu spriedumu ECPAK protokola Nr. 7 4. panta izpratnē, un šā iemesla dēļ *ne bis in idem* princips šajā lietā esot piemērojams.
- 14 *Parquetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova* par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību. Ar 2021. gada 21. septembra nolēmumu *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Augstā kasācijas tiesa, Rumānija; turpmāk tekstā – “*ÎCCJ*”)

apmierināja šo sūdzību, atcēla pārsūdzēto lēmumu un nosūtīja lietu atpakaļ *Curtea de Apel Craiova*.

- 15 Sava nolēmuma pamatojumā *ÎCCJ*, atgādinot Tiesas un ECT judikatūru šajā jomā, būtībā atzina, ka, lai gan *ne bis in idem* princips var tikt piemērots tādu prokurora lēmumu – piemēram, par kriminālvajāšanas pārtraukšanu vai vienošanos par sodu – gadījumā, ar kuriem tiek galīgi izbeigta krimināllieta, ne visi prokurora lēmumi par nenodošanu iztiesāšanai tiesā ietilpst galīga sprieduma jēdzienā, jo vairākumā gadījumu šie lēmumi nav galīgi un var tikt noteikta izmeklēšanas atsākšana.
- 16 Skatot 2016. gada 27. septembra rīkojumu izbeigt lietas izskatīšanu *ne bis in idem* principa gaismā, *ÎCCJ* uzskatīja, ka šis rīkojums neietilpst galīgo spriedumu kategorijā, jo tajā nebija neviena lietas vērtējuma pēc būtības. Šo rīkojumu prokurors nekādi nav pamatojis, bet ir tikai licis izbeigt skatīt lietu par izspiešanu.
- 17 Pēc *ÎCCJ* lēmuma lieta tika nodota iesniedzējtiesai, lai tā no jauna izskatītu apelācijas sūdzības, ko apsūdzētā NR un *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* iesniegušas par *Tribunalul Olt* 2018. gada 19. novembra spriedumu. Iesniedzējtiesa uzskatīja par nepieciešamu uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 18 Apsūdzētā apgalvo, ka Kriminālprocesa kodeksa 6. pants, ECPAK protokola Nr. 7 4. pants un Hartas 50. pants neļauj veikt pret to kriminālvajāšanu par kukuļņemšanu, jo par to pašu nodarījumu jau ir noticis cits kriminālprocess – par izspiešanu, kas noslēdzās ar lēmumu izbeigt izskatīšanu. *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* uzskata, ka šajā lietā nav izpildīti nosacījumi *ne bis in idem* principa piemērošanai.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 19 Iesniedzējtiesa norāda, ka apsūdzētā par vienu un to pašu nodarījumu ir apsūdzēta divos kriminālprocesos, no kuriem vienu – par apsūdzību izspiešanā – prokurors jau ir galīgi noslēdzis ar rīkojumu izbeigt lietas izskatīšanu, savukārt otrs – par kukuļņemšanu – ir izskatīšanā iesniedzējtiesā.
- 20 Pamatojoties uz Tiesas judikatūru par *ne bis in idem* principu, iesniedzējtiesa konstatē – lai prokurora rīkojumu izbeigt lietas izskatīšanu varētu uzskatīt par galīgu spriedumu, ko var izmantot saskaņā ar šo principu, ir jābūt izpildītiem šādiem nosacījumiem: a) ir jābūt veiktai rūpīgai izmeklēšanai par nodarījumu; b) lēmumam izbeigt izskatīšanu ir jābūt par kriminālapsūdzību pēc būtības; c) ir jābūt izpildītām *eadem personae* un *idem factum* prasībām; d) kriminālprocesam ir jābūt izbeigtam ar galīgu nolēmumu.

- 21 Pēc abu procesu analīzes iesniedzējtiesa uzskata, ka visi šie nosacījumi šajā lietā ir izpildīti. Būtiskie pierādījumi, proti, sūdzības iesniedzēju paziņojumi un 2015. gada 30. aprīļa slepeni veiktais audio ieraksts, tika iegūti abos procesos. Tādējādi procesā par izspiešanu tika veikta rūpīga izmeklēšana, būtiskos pierādījumus, uz kuriem ir atsauce, ieguva *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina*, un tie tika ņemti vērā lēmuma izbeigt izskatīšanu pieņemšanas brīdī, kā izriet no lūgumā izbeigt lietas izskatīšanu izklāstītajiem argumentiem, ko prokurors pieņēmis.
- 22 Pretrunā *ÎCCJ* vērtējumiem, kuras ieskatā, prokurors savu 2016. gada 27. septembra rīkojumu neesot pamatojis, iesniedzējtiesa uzskata, ka atbilstoši Kriminālprocesa kodeksa 315. panta 5. punktam faktiskais un juridiskais pamatojums ir obligāts tikai tad, ja prokurors nav piekritis izmeklēšanas struktūras lūgumā ietvertajiem argumentiem vai ja lietā ir aizdomās turamais. Tā kā procesā par izspiešanu kriminālvajāšana bija uzsākta *in rem*, prokurors varēja piekrist visiem izmeklēšanas struktūras argumentiem, kas izklāstīti lūgumā izbeigt lietas izskatīšanu.
- 23 2016. gada 27. septembra rīkojumā tika izskatīti pierādījumi un to piemērotība pierādīt nodarījuma pastāvēšanu un apsūdzētās vainu. Tie paši pierādījumi vēlāk pamatoja lēmumu nodot lietu iztiesāšanai procesā par kukuļņemšanu. Tāpēc iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā lietā pastāv visi nosacījumi *ne bis in idem* principa piemērošanai.
- 24 Tā pati tiesa uzsver – tā kā tai ir pienākums ievērot *ÎCCJ* nolēmumu un ir arī atšķirīgs viedoklis par minētā principa interpretāciju, tā uzskata par nepieciešamu uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu.
- 25 Lēmums 2006/928 šajā lietā esot nozīmīgs, ievērojot tā pielikumā ietverto atsauces parametru plašo piemērošanas jomu un to sistēmisko ietekmi uz tiesu sistēmas efektivitāti. Lēmums 2006/928 un Harta uzliek pienākumu censties īstenot minētos atsauces parametrus un nozīmē arī lielāku nepieciešamību ievērot Hartā garantētās pamattiesības, likumību un tiesiskumu. Tiesu sistēmas efektivitātes un cīņas pret korupciju sekmēšanas mērķi ir jāīsteno funkcionālā sistēmā, kurā tiek ievērots pats juridiskais konteksts un ieinteresēto personu pamattiesības.
- 26 Viens no tiesiskuma pīlāriem ir tiesisko attiecību noteiktība, tātad *ne bis in idem* princips. Divu kriminālprocesa norise pret vienu un to pašu personu par vienu un to pašu nodarījumu, kam divas prokuratūras struktūras ir devušas atšķirīgu juridisko kvalifikāciju, no kuriem viens noslēdzās ar galīgu lēmumu izbeigt lietas izskatīšanu, kas tika izdots pēc būtisku pierādījumu iegūšanas, un otrs noslēdzās ar apsūdzētās nosūtīšanu tiesāšanai, nostāda šo personu juridiskās nenoteiktības situācijā, ko radījusi Rumānijas valsts ar savu abās izmeklēšanās iesaistīto tiesu struktūru starpniecību.

- 27 Tādējādi valsts, kas ar diviem procesiem par vienu un to pašu nodarījumu vajā savu pilsoni, liek apšaubīt tiesiskuma ievērošanu, vērtības, uz kurām pamatojas Savienība, kā arī atsaucē parametrus, kuri Rumānijai ir jāievēro saskaņā ar Lēmumu 2006/928.

DARBA VERSIJA